

[illegible]

“Ey insanlar, Rabbinizin emirlerine muhalefetten sakının ki sizi bir nefisten yarattı ve ondan zevcini yarattı ve o ikiden birçok erkek ve kadınlar saçtı, neşretti.”

diye şimdiki âlem-i beşere hitap ile nefis-i vâhideden başlayarak yaratıldığını sonra zevce yaratılarak er ve kadın olup yeryüzüne âlem-i beşerin dağıldığını anlatmıştır.

Bu ayetteki “nefs-i vâhide” tabiri gayet muciz, gayet dakik ilmi bir manayı şamildir. Anlaşılması cidden müşkül olduğundan muhterem müfessirler tefsirinde türlü türlü ihtilaflarda bulunmuşlardır.

1 - Bazıları, “en-Nâs” hitabından Mekke ahalisi murad olup “nefs-i vâhide” Kureyş yahut Adnan manasındadır demişlerdir.

2 - Bazıları Arap kavmine hitap eder diyerek nefs-i vâhideden murad “Ya‘rub” yahut “Kahtan” demişlerdir. Lakin bu iki tefsirin ikisi de doğru değildir. Çünkü bu tefsirlerin sıhhatine Kur‘an ve hadisten delil yoktur. Lügat cihetinden de nefs-i vâhidenin böyle istimali yoktur.

3 - Muteber müfessirlerden çoğu nefs-i vâhideyi Adem aleyhisselam, “zevcehâ”yı ise validemiz Havva diye tefsir etmişlerdir. Buna delil makamında “مِنْ كَاسِ آدَمَ الْعَيْسَى” min kasîr min âdeme’l-eysey min kasîr min âdeme’l-eysey min kasîr min âdeme’l-eysey min kasîr min âdeme’l-eysey” yahut “min kasîr min âdeme’l-eysey” diyen rivayeti göstermişlerdir. Lakin bu tefsirler de Kur’an-ı Kerim’in âlî ruhuna ve tefsir düsturuna münasip olmadığından doğru değildir:

1. Bu rivayet metnen muhtaribdir.
2. Seneden sabit değildir. Yalnız bu rivayet Muhammed bin Cerir et-Taberî hazretlerinin “Camiu’l-Beyan fi Tefsiri’l-Kur’an”ında, Suyûtî hazretlerinin “Dürrü’l-Mensûr”undan mezkur olduğundan sonraki müfessirler geçirmişlerdir. Bu rivayet Resul-i Ekrem’den katiyyen sabit değildir, belki Tevrat’ın “Tekvinü’l-Mahlukat” babında söylenmiş kıssa ve İsrailiyat’tandır.

Allah'ın kelimâ, Peygamber'in zimmeti bunlardan pak ve mukaddestir.

4 - Cenab-ı Hak, “اِنَّكَ نَفْسٌ وَاهِيَةٌ” diye nefs-i vâhîdeden zevceyni halk ederek ondan erkek ve kadınların neşrolunmasını rubûbiyyet sıfatı, tedric ve tekamül kanununa mebni olduğunu ifade etti. Adem'in uyuduğu vakit sol kaburga kemiğinden Havva'yı yaratmasının terbiye ve tekamül kanununa büsbütün muhalif olduğunu herkes anlasa gerektir. Binaenaleyh o rivayet ile nefs-i vâhîdeyi tefsir etmenin adem-i sıhhati öz başına zahir olur.

5 - “Nefs” sözü müennestir. “Vâhîde” diye müennes sıfatı, “minhâ” diye müennes zamiri getirilmiştir. Binaenaleyh nefs-i vâhîdeyi müzekker olan Adem ile tefsir mümkün değildir.

Bunun için de İmam Nîsâbü'rî hazretleri nefs-i vâhîdeyi Adem diye tefsir ettikten sonra bu şüphe hakkında tahayyürde kalarak itizar makamında “nefs” lafzı müennes olduğundan müennes sıfatı ile müennes zamiri getirilmiştir, diyor. Kur'an-ı Kerim, saadet kanunlarını ve âlemdaki hakikat kanunlarını beyan için vahyolunduğundan -terkib, avamil öğretmek için gelmediğinden- bu itizar ve cevabı hiçtir.

6 - Kur'an-ı Kerim'de yüz yerde -takriben- nefs kelimesi zikrolunmuş ise de hiçbir yerinde Adem aleyhisselam ile tefsir ve izah edildiği yoktur.

7 - İlmi lügat cihetinden nazar edersek maruf on beş manada istimal edilip asıl vaz'ı itibariyle Adem aleyhisselam ile kullanıldığı yoktur.

8 - Nefs-i vâhîdeyi, Resul-i Ekrem'den mütevatir yahut meşhur bir hadis ile tefsir olunduğu yoktur. Yukarıda zikrolunmuş rivayet İsrailiyattan bir kıssa olduğundan İslam uleması indinde makbul olmamakla beraber Kur'an-ı Kerim'in hilkat-i beşer hakkında varid olan ayetlerine kati surette muhaliftir.

Velhasıl nefs-i vâhîdeyi Adem aleyhisselam, “zevcehâ”yı anamız Havva diye tefsir etmek doğru değildir.

9 - Bazı müfessirler ise nefs-i vâhîdeyi ruh -can- ile tefsir etmişlerdir.

İmam Kaffâl hazretleri de Araf suresi 189. ayette nefs-i vâhîdeyi müfessirlerin Adem aleyhisselam diye tefsirlerinin adem-i sıhhatine deliller irad ettikten sonra can -ruh- ile

tefsire meyletmiştir. Bu tefsire, Kur'an-ı Kerim ve sünen-i nebeviyyeden muhalif olan açık bir delil yoktur. Bununla beraber aşağıdaki veçhelere dikkat etmek lazımdır:

1. Kur'an'da yirmi bir yerde "ruh" lafzı, takriben 170 mahalde "melâike" lafzı ve 170'e yakın "halaka" fiili zikredilmiştir. Yalnız "halaka" fiilinin âlemü'l-emirden olan "ruh" ve "melâike" lafızlarına taalluk ettiğini görmedim. Bilakis şu kadar "halaka" fiili ile on sekiz kadar "yahluku" fiili hep âlem-i ecsâma, maddiyyata taalluk etmiştir.
2. Halaka fiili Kur'an-ı Kerim beyanıyla felak kanununa mebnidir. Öyle ise nefis-i vâhîde de felak -yarılmak, bölünmek- usulüyle yaratılmak lazımdır. Yarılması, bölünmesi kabil eşya ise şüphesiz maddedir. Bedene taalluk etmemiş ruh ise yarılması, bölünmesi kabil madde değildir.
3. Ruhaniyet alemindeki mahiyet erkeklik ve kadınlık sıfatlarıyla sıfatlanmaz. Halbuki bu ayette "ve halaka minhâ zevcehâ" ve ikinci bir mahalde "ve ce'ale fihâ zevcehâ" diye nefis-i vâhîdenin kendinden erkeklik, kadınlık hasıl olduğunu beyan eder.
Nefs-i vâhîdeyi zikirden sonra surede beyan edilmiş hukuki kanunlar âlemü'l-emr ve mücerredâttan olan ruh itibarıyla meşru olmayıp maddi ve âlemü'l-ecsâmdan olduğu nokta-i nazarından irat edilmişlerdir. İşte bu cihetler tahkik ve tetkik olunursa nefis-i vâhîdeyi âlemü'l-emirden olan ruh ile tefsir etmenin münasip ve uygun olmadığı anlaşılır zannederim.

10 - Nefs-i vâhîdeyi âlem-i beşerin maya-i asliyyesi olan küçük canavarcık ile tefsirdir.

"Bu tefsiri İslâm ve Asrî Müslümanlık mecellelerinde söz münasebetiyle istidrâdî bir tarzda söylemiş idim."

Bu tarz tefsir benim anladığım bir hakikattir. Bununla beraber âlem-i İslâm'a kabul ettirmek lazım değildir. Yalnız, şu kadar diyebilirim ki bu tefsir en doğru, hakikate en yakın ve murad-ı ilahiye iktirân etmiş bir tefsirdir. Aynı zamanda İslâm ulema-yı ecillesinin âtîde kabul edecekleri gibi bir tefsir olduğuna da itimadım berkemaldir. Bu tefsirin doğru ve hak olduğunu bana cezmetmeye sevk eden âmiller Kur'ân-ı Kerîm'in beyanları ve hadis-i şeriflerin izahlarıdır.

Bu tefsirin sıhhatine deliller:

Aşağıda mezkur noktalara dikkat edelim:

1. Cenâb-ı Hak, nefs-i vâhideyi bizim yaratılışımıza başlangıç olduğunu “halakakum min nefsin vâhidetin” diye “min” ibtidâî ile haber vermiştir.
2. Nefs-i vâhide lafzı ile sıfatlamıştır.
3. Nefs-i vâhideyi müennes sıfatı ve müennes zamiri ile zikrederek ifade etmiştir.
4. “Ve halaka minhâ zevcehâ” diye cem-i mutlak için olan “vâv” ile nefs-i vâhidenin erkekte, kadında olup takdir ve tesviye edilebilmesine müsait ve mebde olan bir heyula ve bir mahiyet olduğunu anlatmıştır.
5. Arâf sûresinde “ve ce’ale fihâ zevcehâ” diye “fî” zarfiyyet ile nefs-i vâhidenin kendinde zevcelik tahavvül ve sayrûret tahakkuk ettiğini izah etmiştir.
6. “Halaka” fiilinin nefs-i vâhideye taalluku nefs-i vâhidenin maddî olduğunu anlatır.
7. “Rabbekümüllezî...” âyeti nefs-i vâhideden âlem-i insanı yaratmanın, erler, kadınlar sınıfının taz’îf ve neşredilmesinin tadrîc ve tekâmül kanununa mebni olduğunu açık beyan eder.
8. Nefis lafzıyla şu mebdenin zîruh ve [...] hayat sahibi olduğunu tasrih etmiştir.

Şimdi, şu nazm-ı ilahiden anlaşılan veçheleri nazar-ı dikkate alarak, insanın mebde ve menşei olan nefs-i vâhidenin şu mezkur sekiz evsaf ile ittisaf ve ihtisas etmesinin lüzum ve mecburiyeti mülâhaza olunursa nefs-i vâhideden murad “Kureyş” yahut “Kahtan”dır diyen tefsirin ne kadar âlûd bir hata olduğu tebeyyün eder. Aynı zamanda Adem aleyhisselama haml -bunun delilleri geçti- ve âlemü’l-emirden olan “ruh” ile tefsirlerin ne derece vâhî oldukları kendi kendilerine zahir olurlar.

Binâberin nefs-i vâhidenin şu sekiz evsafı haiz bir mebde ve bir maya-i insani olması zaruridir. Bu sıfatlar ile ittisaf ve ihtisas etmiş başlangıç ise hüveynât-ı meneviyyede olan küçücük canavarcıktır.

Kur’ân-ı Kerim’de diğer bir mahalde “alak” namıyla tesmiye edilmiştir. Zira vücut-i insana mebde olan bu canavarcık -alak- insanın yaratılışına başlangıç cenin bir canavarcıktan meydana gelir; müennes ve müzekker olmaya müsait, maddi bir heyula ve canlı olup tedrici surette tekâmül eder.

Hülâsa: Kur’an’da mezkur bütün secâyâ ve evsaf bu canavarcıkta mevcuttur.

Cenab-ı Hak, nefs-i vâhideyi şu sekiz sıfatı hâvî mebde olduğunu beyan etmiştir.

Binaenaleyh, nefs-i vâhide atalar nesl-i unsurunda bulunan küçük canavarcık -alak- tır.

İkinci delil: Cenab-ı Hak bütün erkân-ı uzviyyeyi ve şu cümleden insanları “felak” usulüyle halk ettiğini yukarıda göstermiştim. Bu surede insanın yaratılışının nefs-i vâhideden “felak” - ayrılma ve bölünme- usulüyle rüşeymin teşekkül etmeye başlamasını, şu inkısam usulüyle nefs-i vâhidenin kendisinden zevci hasıl olmasını ve erkeklik, kadınlık şekillerinin nefs-i vâhideden neşredilmiş olduğunu ve tarz-ı neşrin de -felak usulüyle- tedric ve tekamül kanununa mebni olduğunu beyan etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in bu beyanı âlem-i insanın tekâmül hengâmında ki geçirdiği merâhil-i adîdeden yakînî olan atalar unsurunda küçücük canavarcıktan başlanmış, yaratılmış olmasıdır.

Zira şu canavarcığın yumurtacıkta yarılmaması ve bölünmesiyle yani felak usulüyle insanın yaratıla başlaması, edvâr-ı muhtelifeyi geçirmekle erlik, kadınlık sıfatlarının teşekkül ettiği bugün inkarı gayr-i kabil hatta gözle görülecek gibi bir hakikattir.

Üçüncü Delil: Yukarıda zikr olunmuş “zer”, “zürriye” ve “neseme” hadisleri nefs-i vâhidenin küçük canavarcık olduğuna karine ve şahittirler. Yalnız şu kadar var ki gayet küçük zerreler hâlinde oldukları için de bazısında “zer” ve bazısında “zerre” diye tabir olunmuştur.

Ayet-i kerîmede zî-ruh olduğu nokta-i nazardan “nefs” diye ifade olunmuştur.

Hadisin ikinci rivayetinde ki “neseme” lafzı “nefs” tâbirine daha muvafıktır.

Dördüncü Delil: Nisâ suresî âyetlerinin insicamıdır.

Tafsilatı böyledir: Nisâ suresinin ibtidâsında vücûd-ı beşerin nefs-i vâhideden yaratılışı ve nefs-i vâhidenin erkeklik, kadınlığa inkısâmı, aynı zamanda “vel-erhâm” diye rahmin zikredilmesi, nefs-i vâhideden inkısâm edip erkek ve kadın sınıflarına ayrılmış âlem-i insanın vücud ve bekasının devamı için nikâh meselesinin meşru edilmesi, sonra nefs-i vâhideden yaradılmış insanlığın hayatında yetimlik, yetimelik ve sabilik gibi ahvalin zikrolunması, nefs-i vâhidenin neşv ü nemasını hamil anaların halleri, hukukları inci dizmesi gibi nesak-ı acîb üzere ilahî beyanı ve şu âdemlerin mebdede ve mayeleri şimdiki zamanda vücutlarına, tealilerine, neşv ü nemalarına, tekessürlerine, hukuklarına ve hukukta müsavatlarına menşe

Kur'an Nazarında Nefs-i Vâhide Nedir? : Erkeklik ve Kadınlığın Husulü

ve münasip olan heyula, mebde olması zaruridir.

O ise erkekler, kadınlar, yetimler, yetimeler, sabiler ve sabiyeler, baliğler ve baliğeler, veliler ve mütevelliler, babalar, analar devrine tedrici tekâmül edecek ataların nesl-i unsurundaki canavarcıktır ki Cenab-ı Hak “nefs-i vâhide” diye bu surede zikretmiştir.

Bu sure-i şerifenin ibtidasından ayetlerin insicamını, aile hukuku mukaddimesi olan “halakakum min nefsin vâhidetin” nazm-ı ilahisi ve şimdi beyan ettiğim hukuki cihetlerin münasip ve ahengini tertip ve taallukunu anlayan kimselere “nefs-i vâhide”yi “Kureyş” yahut “Kahtan” ve yahut binlerce sene mukaddem olan “Adem” ve âlemü'l-emirden olan “ruh” ile tefsire meydan kalmadığı aşikardır, zannederim.

Mab'adi var.

Ziyaeddin Kemâlî

Hazırlayan : Hasan Hüseyin Mak

Dergi : Asrî Müslümanlık

Link : https://isamveri.org/pdfosm/D03175/1345_14/1345_14_317-320.pdf